

(17)

Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 20101 2500 EC Den Haag

Gazprom Export LCC
Attention of
Head of Department of Logistics and Gas procurement
127006, Russia, Moscow, 9 Strasnoy Boulevard

**Directoraat-generaal voor
Energie en Telecom**
Directie Energiemarkt

Bezuidenhoutseweg 30
Postbus 20101
2500 EC Den Haag
T 070 379 8911 (algemeen)
www.ez.nl

Behandeld door
dhr. drs. D. Voskuil

T 070 379 7812
F 070 379 7841
d.voskuil@minez.nl

Ons kenmerk
ET/EM / 9184470

Uw kenmerk

Informatiekopie aan

Bijlage(n)
1

Datum - - 5 NOV. 2009 - -

Betreft Ownership cushiongas

Dear

Herewith you will find the letter regarding the ownership of injected underground gas in the Netherlands. I sent this letter to the holder of the storage licensee and operator of the Bergermeer gas storage consortium, Taqa Energy LCC.

I would like to emphasize that the english translation of the Dutch version of this letter, which is enclosed too, has been done very accurate but is not the official letter.

Yours sincerely,

The Minister of Economic Affairs,
on her behalf:

17a

1-2-2011

2009/10/19

Ministerie van Economische Zaken

> Retouradres Postbus 20101 2500 EC Den Haag

Taqo Onshore BV
Postbus 11550
2502 AN Den Haag

Directoraat-generaal voor
Energie en Telecom
Directie Energiemarkt
Bezuidenhoutseweg 30
Postbus 20101
2500 EC Den Haag
T 070 379 8911 (algemeen)
www.ez.nl
Behandeld door

Datum 16 OKT 2009
Betreft

Ons kenmerk
ET/EM / 9184705
Uw kenmerk

Geachte

Informatiekopie aan
Gazprom LLC (zie bijlage met
begeleidende brief)
Bijlage(n)

U heeft mij medegedeeld dat op 20 augustus 2009 overeenkomsten zijn ondertekend die er toe leiden dat Gazprom export LLC voor de duur van de opslagvergunning Bergermeer kussengas ter beschikking stelt voor de Bergermeer gasopslag. Het bedoelde kussengas is nodig om de exploitatie van de opslag mogelijk te maken. De hiervoor aangedulde overeenkomsten zijn onderhevig aan enkele voorwaarden die nog moeten worden vervuld.

1-2-2011

2009/10/19

Directoraat-generaal voor
Energie en Telecom
Directie Energiemarkt

Ons kenmerk
ET/EM / 9184705

Dg. Minister van Economische Zaken,
Namens deze: ~

176

2009/10/19

Ministry of Economic Affairs

> P.O. Box 20101 2500 EC Den Haag The Netherlands

Taqa onshore BV

Postbus 11550
2502 AN Den Haag

**Directorate General for
Energy and Telecom
Energy Market Directorate**

Bezuidenhoutseweg 30
P.O. Box 20101
2500 EC Den Haag
The Netherlands
T +31 (0)70 379 8911
www.ez.nl

Dealt with by

T +31 (0)70
F +31 (0)70

Date

Re Ownership injected underground gas

Dear Mr

Our ref.
ET/EM/ 9185529
Your ref.

Cc

Encl.

You informed me that agreements were signed on 20 August 2009 resulting in Gazprom export LLC will provide cushion gas for the Bergermeer gas storage facility for the duration of the Bergermeer storage licence. This cushion gas is needed to facilitate operation of the storage facility. The aforementioned agreements are subject to certain conditions still to be fulfilled.

1-2-2011

2009/10/10

Directorate General for
Energy and Telecom
Energy Market Directorate

Our ref.
ET/EM / 9185529

The Minister of Economic Affairs,
on her behalf:

cc: DGETM

8/6 95

TER BESLUITVORMING

Aan de Minister

bespreken 7/6

Directoraat-generaal voor Energie en Telecom
Directie Energiemarkt

Auteur
mevr. drs

Aanleverpunt
A/562

T

nota

Bergermeer gasopslag: verhogen druk in opslagplan buiten rcr; ten behoeve van regulier DGETM dinsdag 8 juni

Datum
19 februari 2010

Notanummer
ET/EM / 10029926

Informatiekopie aan

Paraaf	Paraaf	Paraaf
Programmamanager rcr 7/6	Plv. dir. EM 7/6	
Medeparaaf	Medeparaaf	Medeparaaf

Bijlage(n)
1

Aanleiding

Sinds 17 juli 2007 heeft Taqa toestemming om gas in het Bergermeer gasveld te injecteren tot een druk van 35 bar.

In kader van het project gasopslag Bergermeer is er in december 2008 een opslagplan ingediend om de druk in het veld te mogen verhogen tot 150 bar. Deze aanvraag valt onder de rijkscoördinatieregeling (rcr).

Sinds 2007 is Taqa gas aan het injecteren in het Bergermeer gasveld. In juni 2010 wordt de toegestane druk van 35 bar gehaald. U heeft van Taqa een brief ontvangen waarin zij vragen om een goedkeuring van een drukverhoging tot 80 bar (zie bijlage). Deze vraag om instemming met het verhogen van de druk tot 80 bar staat los van de rcr en is noodzakelijk vanwege het contract dat Taqa gesloten heeft met Gazprom. Gazprom is reeds begonnen met het leveren van het gas.

Om deze goedkeuring was niet eerder gevraagd omdat er vanuit gegaan was dat er reeds instemming verleend zou zijn voor 150 bar. Dit is niet gelukt doordat het project Bergermeer gasopslag een vertraging heeft opgelopen.

Ter besluitvorming

Voor ligt de vraag of, vooruitlopend op de besluitvorming in kader van de rcr, een wijziging van de druk in vigerend opslagplan wenselijk is.

Toelichting

Juridisch:

Een druk van 80 bar kan bereikt worden met de bestaande - vergunde - installaties.

Ontvangen BBR

7/2 - 8/6

SCAND04/000024872

Bodembeweging:

Er worden geen onaanvaardbare risico's met betrekking tot aardbevingen en bodemstijging genomen bij het verlenen van een vergunning tot 80 bar. De adviesorganen die geraadpleegd worden voor het verlenen van een vergunning hebben reeds een positief advies uitgebracht over het opslagplan tot 150 bar dat in het kader van de rcr meeloopt.

Bij het advies van 150 bar zijn voorwaarden opgenomen rondom het meten van seismische activiteit (seismische monitoring). Deze voorwaarden zullen ook gelden bij een opslagplan met een maximale gasdruk van 80 bar.

Financiële consequenties Taqa/ EBN

Taqa heeft een contract afgesloten met Gazprom voor het leveren van gas. Als het gas nergens heen kan, moet Taqa een boete betalen

Doordat EBN voor mee investeert, zullen zij een deel van de boete moeten betalen.

Beroepsprocedure:

Besluit buiten kader van rcr

In het ideale geval kan injectie op korte termijn doorgaan (zomer 2010). Tegen een besluit van wijziging van een opslagplan kan bezwaar en beroep worden ingesteld. Een bezwaar zelf heeft geen schorsende werking maar dit kan per voorlopige voorziening wel bij de rechter aangevraagd worden.

De vertraging die opgelopen kan worden is afhankelijk van de loop van het recht. Het besluit kan gedurende de gehele beroepsprocedure ingetrokken worden.

Besluit binnen kader van rcr

Volgens een voorlopige planning worden alle definitieve besluiten begin 2011 ter inzage gelegd. In de zes weken van de ter inzage legging kan in beroep gegaan worden bij de Raad van State (RvS). RvS doet binnen 6 maanden na einde beroepstermijn uitspraak. Volgens de voorlopige planning is dit in het derde kwartaal in 2011.

Tijdens de beroepstermijn kan er tevens een verzoek tot voorlopige voorziening ingediend worden. Als de RvS hiermee akkoord gaat, worden alle werkzaamheden rondom het project stilgelegd totdat RvS een uitspraak doet. Hiermee zou de gasinjectie gestaakt moeten worden.

Tijdwinst

Door nu een besluit te nemen tot verhoging van de druk naar 80 bar vooruitlopend op de rcr (150 bar), kan in het meest voordelige geval, een aanzienlijke tijdwinst behaald worden. Mocht de rcr- procedure dit besluit inhalen, dan kan het besluit tot verhoging tot 80 bar ingetrokken worden.

Politieke afweging:

Voor

- o Er wordt aangegeven dat het project doorgaat
- o Beperking financiële consequenties
- o Taqa wordt gefaciliteerd. Positief effect buitenlandse investering.

Als er besloten wordt om een verhoging tot 80 bar toe te staan, dan wordt geadviseerd om dit zo transparant mogelijk te communiceren.

Tegen

Er is lokale weerstand tegen het project. Door een verhoging van de druk toe te staan buiten de rrr om, kan dit geïnterpreteerd worden als

Directie Energiemarkt

18a

TAQA Onshore B.V.
www.taqaglobal.com/nl

Aan hare Excellentie
De Minister van Economische Zaken
T.a.v. de Directie Energieproductie
Postbus 20101
2500 EC Den Haag

20 mei 2010

TEN_DM-13112
Betreft: Besluit Instemming Opslagplan Bergermeer d.d. 17 juli 2007
Uw Kenmerk: ET/EM/7087235

Excellentie,

Hierbij verzoeken wij u om de in artikel 2 van het Besluit Instemming Opslagplan Bergermeer van 17 juli 2007 bedoelde goedkeuring te verlenen voor een maximale reservoirdruk van 80 bara.

In de bijlage bij onze brief van 30 september 2008 (onze referentie 2008scr027.doc) hebben wij reeds aan u gerapporteerd, dat de maximaal toelaatbare reservoirdruk is.

Deze goedkeuring is niet eerder verzocht omdat wij er van uit zijn gegaan dat omstreeks de datum van deze brief beslist zou zijn op ons verzoek om instemming met de wijziging van het opslagplan dat wij op 15 december 2008 bij u hebben ingediend (onze referentie: 2008scr033). Bij brief van 4 december 2009 hebben wij u verzocht om dit verzoek tot wijziging van het opslagplan gecoördineerd te behandelen met alle overige vergunningaanvragen die wij hebben ingediend om te worden gecombineerd met de vaststelling van het Rijksinpassingsplan "Gasopslag Bergermeer".

Inmiddels is verscheidene malen de (openbare) behandeling van genoemd verzoek (en de daarmee samenhangende besluiten) uitgesteld, en de behandeling van het gewijzigde verzoek dreigt daardoor uit de pas te lopen met het – u bekende – schema voor injectie van kussengas in het Bergermeer reservoir. Dit injectieschema is contractueel vastgelegd met de leverancier van het kussengas

Voor de goede orde vermelden wij in dit verband dat de voor de reservoirdruk af te geven goedkeuring geen onderdeel is van het project Gasopslag Bergermeer. De voorgenomen gasinjectie en drukverhoging – inclusief hierbij gevraagde goedkeuring voor hogere reservoirdruk – zal met de bestaande – vergunde – installaties worden uitgevoerd.

Een maximale reservoirdruk van 80 bara geeft de vergunninghouders voorlopig voldoende mogelijkheid de bestaande installaties te exploiteren, onafhankelijk van het temporele verloop van het project Gasopslag Bergermeer.

TAQA Onshore B.V

www.taqaglobal.com/nl

Studies hebben uitgewezen, dat de beoogde verhoging van de reservoirdruk tot beperking van het risico van schade ten gevolge van beweging van de aardbodem zal leiden.

Een studie uitgevoerd in 1997 (Logan et al.: Seismicity Risk Assessment of a possible Gas Storage Project in the Bergermeer Field, Bergen Concession, November 1997) concludeert dat bij verhoging van de druk in het reservoir de kans op geïnduceerde aardbevingen afneemt. Wij refereren aan de derde bullet point op pagina 16 van het Logan rapport dat luidt: *"... repressurization should in fact reduce the risk of additional earthquakes"*. Een studie uitgevoerd door TNO in 2008 (TNO report 208-U-R1071/B Bergermeer Seismicity Study, 6 November 2008) concludeert dat de hoofdbreuken in het veld zullen stabiliseren als gevolg van de drukverhoging. Eventuele trillingen rond een breuk in het midden van het veld zullen naar verwachting een orde grootte kleiner zijn dan er ooit in het Bergermeer veld is gemeten. Wij refereren daarvoor aan conclusie 4 op pagina 86 van het TNO rapport: *"Fault movements during injection are an order of magnitude smaller than during depletion"*.

Deze conclusies zijn bevestigd in de second opinion van het Massachusetts Institute of Technology, welk rapport onderwerp is geweest van de expert meeting van 14 januari 2010.

Wij vertrouwen erop dat de verzochte instemming zo spoedig mogelijk kan worden verleend.

Met de meeste hoogachting,

TAQA Onshore B.V.

Managing Director
TAQA Energy B.V.

TER INFORMATIE

Aan

Directoraat-generaal voor
Energie, Telecommunicatie
en Markten
Directie Energiemarkt

Auteur
~~dr. drs. D.D. Voskuil~~

Aanleverpunt
~~4562~~

T ~~070 379 7812~~
d.d.voskuil@minez.nl

nota

Stand van zaken gasopslag Bergermeer

Datum
4 maart 2010

Notanummer
ETM/EM / 10038222

Informatiekopie aan

Paraaf

Paraaf

Paraaf

Bijlage(n)

Medeparaaf

Medeparaaf

Medeparaaf

Aanleiding

Deze nota is ter voorbereiding op het gesprek met de heren

van Taqa Energy BV. Taqa wil een nadere toelichting geven op het project gasopslag Bergermeer en de externe veiligheidsproblematiek bespreken. Een eerste kennismaking met het project had u reeds in Abu Dhabi in bijzijn van de Minister en Paul van Gelder (Managing director Taqa Nederland).

Het gesprek vindt plaats op dinsdag 23 maart om 16.30 uur bij EZ.

U bent ook bij het gesprek aanwezig.

Punten ter bespreking:

1. Toelichting project gasopslag Bergermeer
2. Externe veiligheid discussie voor bedrijventerrein Boekelermeer
3. Weerstand gemeente Bergen en Provincie Noord Holland
4. Planning

Ad 1. Toelichting project gasopslag Bergermeer

De toelichting zal mondeling door Taqa worden gegeven. Informatie over het project treft u aan in de bijlage van deze nota.

Ontvangen BBR

Ad 2. Externe veiligheid discussie voor bedrijventerrein Boekelermeer

Punt Taqa: Taqa zal bij dit punt een beroep op u doen om richting VROM alles in het werk te stellen de steun van VROM te krijgen om dit project doorgang te laten vinden.

VROM is mede bevoegd gezag en continu betrokken in dit dossier. De discussie over de exacte toepassing van externe veiligheid (BEVI) op de mijnbouwsector speelt reeds 10 jaar. Afsproken is dat vooruitlopend op de definitieve vaststelling BEVI reeds van toepassing is op Bergermeer. Voor Bergermeer speelt de discussie reeds meer dan een jaar,

RIVM heeft eerder aangegeven dat Taqa van bepaalde rekeneenheden (zogenaamde Gasunie faalfrequenties) uit mocht gaan, maar komt daar nu op terug. Wat VROM betreft is wetenschappelijke duidelijkheid over externe veiligheid namelijk belangrijker dan doorgang van het project. De Ministers van EZ en VROM zijn gezamenlijk bevoegd gezag in dit project. Op verschillende ambtelijke niveau's (project/en directeursniveau) heeft EZ met VROM overlegd over een redelijke afweging van externe veiligheid, ruimtelijke ordening en investeringsklimaat conform de huidige inzichten op het gebied van externe veiligheid.

Op 16 maart jl. heeft Taqa met _____ gesproken. U heeft met _____ een afspraak over dit onderwerp op donderdag 25 maart as. Het onderwerp staat ook op de agenda tijdens het bilaterale overleg tussen Ministers van der Hoeven en Huizinga op vrijdag 26 maart as.

Ad 3. Weerstand gemeenten en Provincie Noord Holland

Punt Taqa: In dit punt zal Taqa vragen wanneer de Minister haar 'doorzettingmacht' zal gebruiken als de gemeenten blijven weigeren vergunningen af te geven.

De minister kan de vergunningverlening overnemen van de gemeenten indien de gemeenten niet meewerken. De uitkomsten van de huidige bestuurlijke sessies (met gemeenten Alkmaar, Prov NH, Taqa en EZ) moeten echter tot een oplossing leiden waardoor een dergelijke doorzettingmacht niet nodig is. (zie brief in bijlage). Maandag 22 maart in de avond is de volgende bestuurlijke sessie. Voor de kabinetsval heeft de Minister aangegeven dat ze, inzien nodig, niet zal schromen haar doorzettingmacht te gebruiken.